

**TAIDE-
YLIOPISTO**

✕ SIBELIUS-AKATEMIA

TAIVAAN TAKAA

**Malla Vivolinin 2.
jatkotutkintokonsertti**

30.11.2020 klo 19.00 Musiikkitalo, Camerata

Malla Vivolin, huilu ja alttohuilu
Emil Holmström, piano

Ensemble Nylandia:
Kaisa Ruotsalainen, barokkiviulu
Tatu Ahola, barokkisello
Matias Häkkinen, continuo

Pappi

Papin työ on puhua pyhästä.
Pappi puhuu kun pääsee ryhästä:

paimen,
puuseppä,
rakentaja,

kalastaja,
kuningas,
parantaja.

Kaikki työ on tärkeää.
Kaikki työ on hyvää.

Kaikesta löytyy
suurta ja syvää.

Sen minkä teette,
tehkää hyvin.

Levossa on liike.
Liikkeessä
lepo syvin.

Ismo Puhakka

(Hei hommiin! -lastenkirjassa, Otava 2011)

Ohjelma:

Christoph Willibald Gluck (1714–1787): Siunattujen sielujen menuetti ja tanssi oopperasta *Orfeus ja Eurydike*

(huilulle, viululle ja continuoille sovittanut Malla Vivolin ja Ensemble Nylandia)

Matthew Whittall (1975): *Ash-Wednesday — Six meditations after T.S. Eliot* huilulle ja pianolle

1. I do not hope to turn again
2. The Garden where all love ends
3. At the first turning of the second stair
4. Through a bright cloud of tears
5. Against the word the unstilled world still whirled
6. The dreamcrossed twilight between birth and dying

* * *

André Jolivet (1905–1974):

5 Incantations pour flûte seule (1936)

A Pour accueillir les négociateurs _ et que l'entrevue soit pacifique.
(*Neuvottelijoiden vastaanottamiseksi — ja jotta tapaaminen sujuisi rauhallisesti*)

B Pour que l'enfant qui va naître soit un fils. (*Jotta syntyvä lapsi olisi poika*)

C Pour que la moisson soit riche, qui naîtra des sillons que le laboureur trace. (*Jotta työläisen vetämästä kyntöurasta syntyvä sato olisi runsas*)

D Pour une communion sereine de l'être avec le monde. (*Maailman kanssa tyyneen yhteyteen pääsemiseksi*)

E Aux funérailles de chef _ pour obtenir la protection de son âme. (*Johtajan hautajaisiin - hänen sielunsa suojan saamiseksi*)

Johann Sebastian Bach (1685–1750):
Musikalisches Opfer, triosonaatti
BWV 1079

- Largo

- Allegro

- Andante

- Allegro

Pieni essee siitä, mikä ehkä on tärkeää

In this brief transit where the dreams cross

Jatkotutkinnossani tutkin muusikon soittokokemusta musiikin kerronnallisuuden valossa. Tutkinnon päämääränä on ensisijaisesti tarkastella ohjelmallisuuden vaikutusta teoksen esityskokemukseen sekä omaksumiseen huilistin narratiivisesta näkökulmasta. Tutkielmassani selvitän, mikä tekee huilunsoittajasta esiintyjän ja millaisia rooleja soittajalla esiintyessään on.

Tänään kuultava toinen jatkotutkintokonserttini *Taivaan takaa* tarkastelee henkisyyden ja hengellisyyden teemojen kautta niitä tulkinnallisia vihjeitä, joita muusikko soittamistaan teoksista poimii, huilistin toiminnallisen muusikkouden kannalta. Tarkoituksena on tutkia, miten tiettyyn viitekehykseen sopivaa ohjelmistoa valitsemalla ohjaan sekä teosten valmistus- että tulkintaprosessiani ja miten jatkotutkintoni konserttikokonaisuuden esittäminen muokkaa huilistimuusikon identiteettiäni. Tohtorintutkintoni muiden konserttien teemat ovat tiivistetysti luonto, ääni, henkilökuva ja elon kaari/päättyminen.

And what is actual is actual only for one time / And only for one place

Onko olemassa uskontoa ilman musiikkia? Jos miellämme uskonnon kulttuuriksi, kulttuuriseksi ilmiöksi, lienee selvää, että nuo kaksi – tai kolme: uskonto, yhteisö ja musiikki – kulkevat käsi kädessä. Pohdittaessa sitä, mikä meitä ihmisinä yhdistää, on tärkeää tarkastella kokonaisuutta myös siltä kannalta, minkälaiset prosessit koemme yhdistävinä.

Tarve yhteisöllisyyden kokemukseen on inhimillinen. Päättämme rukouksemme yhteiseen *aameneen* ja itsenäisen joogaharjoittelumme kollektiiviseen rauhan toivotukseen, huudamme ”HÜ” stadionilla pallopelin altavastaaajan puolella täydellisessä yhteisessä *accelerandossa*. Pandemian pakottaessa meidät sulkeutumaan koteihimme laulamme iltaisin parvekkeillamme, ettemme jättäisi tilaa tyhjiä hetkiä epätoivolle. Yhteinen ja yhtäläinen organisoitu äänenkäyttö häivyttää yksilömme rajoja ja imaisee meidät osaksi kokonaisuutta.

Koska olette saapuneet tänään kuulemaan konserttia yhteislauluiltaan osallistumisen sijaan, lienee paikallaan selvittää vielä, miten tämä solistinen kamarimusiikkiresitaali ohjelmistoinen liittyy yhteisöllisyyden kokemukseen ja ritualistisiin prosesseihin eli hengellisyyden harjoittamiseen. On kyse tarinallisesta

viitekehuksesta libreton muodossa (Gluck), sävelteoksen inspiroineen kirjallisen lähteen ja teoksen sävelkielen ja sävyjen suhteesta (Whittall), säveltäjän henkilöhistoriaan ja hänen tuotantoonsa liittyvistä mielle yhtymistä (Bach) sekä suoraan teoksen nimestä ja esitysohjeista tislatuista tulkinnoista (Jolivet). Konfutselaisuuden oppien mukaan musiikki itsessään on seremonia. Pianisti ja etnomusikologi Henry Kingsbury puolestaan on kirjoittanut länsimaisen, vakiintuneen resitaaliperinteen olevan rituaali aina samoina toistuvine käytänteineen ja arvoineen.

Hiljentykäämme.

Here are the years that walk between, bearing / Away the fiddles and the flutes

Konsertin avaa sovitus **Christoph Willibald Gluckin** (1714–1787) *Menuetista ja tanssista siunatuille sieluille* (1774). Menuetti-osa on kirjoitettu *Orfeus ja Eurydike* -oopperan alkuperäiseen, Wienissä kantaesitettyyn versioon. Tunnelmaltaan surullisempi tanssi lisättiin mukaan säveltäjän muodistaessa teosta 12 vuotta myöhemmin. Duurillinen rallattelu Elysiumin niityillä ei ilmeisesti yksin riittänyt kuvaamaan eloa tuonpuoleisessa, vaan pariisilaisyleisölle kohdennetussa versiossa kontrastia luomaan tuotiin soolohuilun haikea aaria.

Kiinnostavan jatkotutkinnon opinnäytekappaleen tanssiparista tekee sen yksinkertaisuuteen verhoutuva näennäinen helppous. Olemme tottuneet kuulemaan teosta lähinnä musiikkiopistojen oppilasilloissa tai osana Sir James Galwayn kaltaisten suurten yleisöjen supertähtien hittikimaroita. Ylimääräisistä teknisistä suoritteista ja esittäjän niin tahtoessa jopa ääntä värittävästä vibratosta riisutun teoksen esittäminen on modernille huilistille omanlaisensa askeesiharjoite: sointi on esillä paljastettuna, vailla naamioita tai roolivaatteita.

Nyt soitettava versio on muokattu vastaamaan kokoonpanoltaan myöhemmin konsertissa kuultavan Bachin trionsonaatin esiintyjistöä. Alkuperäisessä kokoonpanossa mukana on kaksi huilua, kaksi viulua, alttoviulu sekä basso continuo. Sovituksessamme on siis jätetty osa stemmojen kahdennuksista pois kamarimusiikillisemmän soinnin varmistamiseksi sekä säilytetty continuon soittajien osaksi joitain sellaisia melodialinjoja, jotka muuten jäisivät nyt puuttumaan.

Pidätän itselläni myös oikeuden teoksen nimen historiallisesti hieman vääröoppiseen, markkinointihenkisesti rimmaavien alkusointien rytmittämään suomennokseen: on totta, ettei kreikkalaiseen mytologiaan kuulu sielun käsite, vaan Elysiumiin pääsivät juhlimaan jumalten siunaamat sankarit siirryttyään kuoleman porteilta henkimaailmaan. Koska tanssiparista tai pelkästä menuetti- osasta on kuitenkin modernein aikain saatossa julkaistu laitoksia mitä värikkäimmillä otsakkeilla (mm. *Danse des Champs Elysées*, *Andante*, *Andantino*), katson mukaan mahtuvan vielä yhden rakkaudella luodun variantin.

Teach us to care and not to care / Teach us to sit still

Säveltäjä **Matthew Whittallille** (s. 1975) T. S. Eliotin runon *Kiirastorstain aatto* (1930) merkitykset avautuivat Zen-buddhalaisuuteen tutustumisen kautta. *Kuusi meditaatiota T. S. Eliotin mukaan* (2001) on Whittallin sanojen mukaan soiva adaptaatio Eliotin kärsimättömästä rukouksesta; jokainen osa kuvastaa kunkin runon osan yleistunnelmaa toistamatta niiden varsinaista sanomaa.

Uskonsa kanssa kamppaillut Eliot on tavoittanut tekstissään henkisyiden eri puolia tavalla, jotka puhuttelevat lukijaa tämän vakaumuksesta riippumatta. Itsekeskeisyydestä, maallisuudesta tai pelosta pääseminen ja kaikkeuden kanssa samaan yhteyteen ja ymmärrykseen tuleminen on paitsi Eliotin sisäisen taiston myös itämaisten filosofioiden ytimessä. Tämän huomion tärkeyden nostaa esiin myös säveltäjä Whittall teosesittelyssään.

Taidokkaasta runoudesta erityisen nautittavaa luettavaa tekee itselleni se, että tekstin on mahdollista aueta lukijalleen juuri siinä valossa, jonka ympäröivä maailma meihin lukemisen hetkellä heijastaa. Lukiessani *Ash-Wednesday*'ta uudelleen kuulen siinä aina eri kaikuja minua kulloinkin mietityttävistä tapahtumista, aina Syyrian humanitäärisestä kriisistä Sibeliuksen Akatemian #metoo-polemiikkiin.

Whittall kirjoittaa huilulle ja pianolle taidokkaasti, valjastaen länsimaisten taidemusiikkisoihtimien modernit, laajennetut soittotekniikat iättömän musiikkiperinteen airuiksi. Itämaisen musiikin ja filosofian esteettiset vaikutteet kuuluvat teoksen sävelkielessä läpi meditaatioiden sarjan. Vaikka säveltäjä kuvaa Eliotin runon tunnelmaa mm. *kärsimättömäksi*, on sävellyksessä enemmän ilmentymää hillitystä sisäisestä turbulenssista, vain muutaman alkukantaisen huudahduksen jaksottaessa pysäytettyjen hetkien ja pitkänä virtaavien linjojen jännitettä.

Teoksen toinen osa soitetaan alttohuilulla. Soitinta vaihtamalla saadaan kuuluviin tummempi ja eteerisempi sointiväri kuin c-vireisellä pääsoittimella on tavoitettavissa, ja erityinen ihastuksen aiheeni *Ash-Wednesday*:ssa onkin ollut juuri sen ilmeikkäät, erilaisia soinnillis-esteettisiä perinteitä mukailevat jaksot eri osissa.

Eliotin runo koostuu kuudesta itsenäiseksi runoksi hahmotettavasta kappaleesta. Hän ei nimeä jaksoja, vaan ne on merkitty roomalaisin numeroin. Whittall käyttää sarjassaan samaa numerointia, mutta on lisännyt osan nimeksi valikoidun säkeen kustakin runon jaksosta. Samansuuntaisesti on toimittu myös tässä käsiohjelmassa, joka väliotsikot ovat *Ash-Wednesday*:sta poimimiani säkeitä.

Distraction, music of the flute, stops and steps of the mind

Ohjelman toisella puoliskolla vuorottelevat **Johann Sebastian Bachin** (1685–1750) ja **André Jolivet'n** (1905–1974) musiikki. Ratkaisuani pilkkoa molemmat teokset palasiksi soittamalla niistä osan kerrallaan vuoron perään täytynee puolustaa:

Illan konsertin teoksista **Jolivet'n** *Viisi loitsua soolohuilulle* (1936) on intensiivisin sekä tulkinnalliselta sisällöltään että soittoteknisesti. *Loitsut* ovat erityisiin tarkoituksiin kirjoitettuja rukouksia ja toiveita liittyen ihmiselämän perusteisiin ja virstanpylväisiin — syntymään, kuolemaan, ravinnon hankkimiseen, oman kodin turvaamiseen ja henkisyteen.

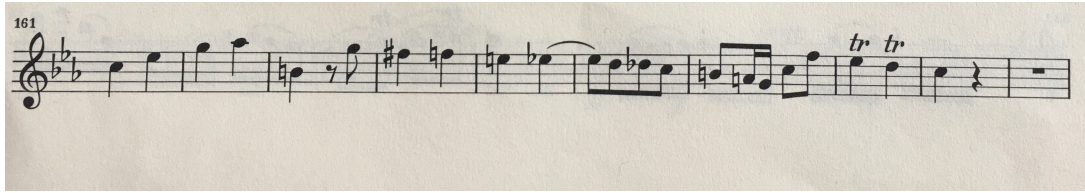
Loitsuista B, D ja E ovat sävellysmuodoltaan narratiivisia kuvauksia, A ja C taas mantramaisen toisteisia. Uskoakseni kunkin osan erityispiirteet ja luonne pääsee parhaiten esille, jos kokonaisuutta ei romauta kuulijan harteille kerralla. Pieni, spesifi rukous tavoittanee Jumalan korvan herkemmin kuin kaikkien toiveiden ja odotusten listaaminen yhdellä kertaa. Erottamalla osat toisistaan toivon myös Jolivet'n kirjoittamien hienovaraisten modernien soittotekniikoiden vilahdusten saavan ansaitsemansa huomion ja tilan.

Omaan tulkintaani teoksesta on vaikuttanut Jolivet'n henkilöhistorian ja sävellyssajakohdan tutkimus. Erityisesti läpisävellettyjen osien yhteydessä on helppo yhdistellä niihin tunteja ja tapahtumia säveltäjän elämästä. *Loitsujen* säveltämistä edeltävinä aikoina hän oli tullut itse isäksi ja menettänyt äitinsä; hän toimi aktiivisesti ja kiinteässä yhteydessä pariisilaisiin säveltäjiin ja muusikoihin, muttei koskaan opiskellut itse konservatorion sävellysluokalla; vieraista kulttuureista ja erityisesti Pohjois-Afrikan maista kiinnostuneena, koulutettuna henkilönä hän varmasti seurasi uutisista tapahtumia, jotka tulisivat johtamaan lyhyen ajan sisällä uuteen maailmansotaan.

End of the endless / Journey to no end

Ammattipiireissämme jopa pyhän arvoon nousseen isä-**Bachin** triosonaatti teoksesta *Musikalisches Opfer* (1747) saa toimia resitaalin Jolivet-ripotteiden tasoittavana vastaparina. Triosonaatti on oma kiinteä kokonaisuutensa, johon puuttuminen saattaa joissain vastaanottajissa herättää vastahankaisen reaktion. Se on kuitenkin osa laajaa Fredrik Suuren antamaan teemaan sävellettyä kokoelmaa, josta nykytutkimuksen mukaan on julkaistu ja alun perin tarkoitettukin esitettävän osasia kronologisen — mikä se sitten oikeasti onkaan — kokonaisuuden sijaan. Sonataan osaan palaaminen kontrastoivan ja muuntuvan Jolivet'n soolon jälkeen on

helppoa, sitoohan koko teosta yhteen Kuningas-teemana tunnettu melodia, Fredrik Suuren ”musikaalinen tarjoomus”:

(lähde: J.S. Bach: Trio-sonate - Canon Perpetuus aus dem Musikalisches Opfer BWV 1079, huilun osuus 2. osassa Allegro s. 3. München: G. Henle Verlag 1976)

Neljän hengen triossa äännet ovat kirkkaimmin solistin rooliin nouseva huilu, melodialinjaa alemmaa tukeva ja haastava viulu sekä basso continuota soittava sellon ja cembalon tiimi. Tulkinnan keskiössä on teoksen alkuperäisen hengen kunnioittaminen pelkistetyin keinoin. Vaikka soitan modernilla soittimella, pyrin jättämään pois tälle soittimelle luontaisiksi mielletyt maneerit, kuten ylärekisterin vahvistamisen, alääänien metallisen resonanssin ja jatkuvan vibraton käytön.

O my people.

Malla Vivolin on huilisti ja pedagogi. Taiteellisen tohtorintutkinnon suorittamiseen häntä ajaa halu ymmärtää kokonaisuutta yksityiskohtien kautta. Uusista perspektiiveistä ja oman laatikkonsa ulkopuolisista asioista kiinnostunut Vivolin yhdistelee mielellään itselleen uutta ja vanhaa. Viime vuosien tärkeimmäksi projektikseen hän nimeää maailmankuvansa uudelleenjärjestelyn vuonna 2018 syntyneen tyttärensä avulla tamperelaislähiöstä käsin.

Emil Holmström on eri taitava pianisti, jolla on kaunis soundi. Ehkä juuri siksi Emil ei epäröi tarttua vasaraan, ruuvimeisseliin tai malletteihin konserttiflyygelin kohdatessaan, jos säveltäjä niin pyytää. Emil on esteetikko, jossa kohtaavat vanhan koulukunnan sivistys ja moderni mies kirjavine sukkiineen. Jos Helsingin Sanomien Menot-palstalla on listattu tapahtuma, jossa Emil ei soita, löytää hänet hyvin todennäköisesti sen yleisöstä, olipa kyse sitten Tarkovski-elokuvanäytännöstä tai indie-bändin keikasta Tavastialla.

”**Matias Häkkinen** on maamme kiinnostavimpia ja aktiivisimpia kosketinsoittajia, keskeinen vaikuttaja ja läsnäolija musiikin kentillä. Hänet tunnetaan sekä vahvana visionäärinä että inspiroituneena soittajana ja omistautuneena opettajana” (lainaus Häkkisen kotisivuilta). Matiaksessa parasta on vilpityn taito innostua ja innostaa ja ilmiömäinen kyky asetella sekä sanat että sävelet niin halutessaan vuoroin runollisesti, vuoroin itsetarkoituksellisen vulgäärästi. Matias kuuluu niihin

muusikoihin, jotka paitsi pystyvät näkemään itsensä osana jatkumoa myös tiedostavat vastuunsa vallitsevan kulttuurikentän uudistamisesta. Hänen laaja yleissivistyksensä kattaa uskomattomalla tarkkuudella myös erilaisia urheilusuoritusilastoja keskittyen erityisesti hiihtolajeihin.

Kaisa Ruotsalainen

Viulisti Kaisa Ruotsalainen vaikuttaa paitsi kotimaisen vanhan musiikin ytimessä myös ambient-yhtye The Gentleman Losersin joukoissa. Soittotyön ohella Kaisan kädenjälki näkyy erilaisten festivaalien ja konserttien suunnittelutyössä, omissa sävellyprojekteissa sekä arkikielemme uudistajana: Kaisan esimerkkiä noudattaen suositan, että *smoothien* sijaan alamme oikeakielisesti puhua *silliöstä*.

Tatu Ahola

Haapavetisessä folk-perinteessä lapsesta asti marinoitu Ahola edustaa Ruotsalaisen tavoin uusimman ajan freelance-muusikkoa, jossa yhdistyy periodispesifi osaaminen ja kyky heittäytyä taidolla mitä erilaisimpiin projekteihin generarajoja kaihtamatta. Olipa käsissä sitten moderni tai barokkisoitin, vireestä toiseen tai sen ulkopuolelle vaihtaminen ei ole tälle taiteilijalle kauhistus. Ensemble Nylandian lisäksi Tatu Ahola vaikuttaa myös Barokki Kuopio -festivaalin hallituksessa.